

Rosja aktywizuje się w sektorze LNG

Szymon Kardaś

10 stycznia Gazprom i Novatek OAO (największy niezależny producent gazu w Rosji) podpisały porozumienie o utworzeniu wspólnego przedsiębiorstwa, które ma się zajmować produkcją gazu skroplonego (LNG) na Półwyspie Jamalskim. Zawarta umowa jest kolejnym dowodem obserwowanego w ostatnich latach w Rosji wzrostu zainteresowania produkcją LNG. Wpisuje się ona w deklarowaną przez Rosję strategię dywersyfikacji rynku zbytu dla rodzimego gazu. Zwiększenie produkcji LNG mogłoby stworzyć Rosji możliwość elastycznych dostaw surowca na chłonny rynek azjatycki, traktowany jako alternatywa dla kierunku europejskiego, gdzie Gazprom napotyka rosnące trudności. Aktywizacja Rosji w sektorze LNG jest reakcją na rosnącą konkurencję o rynki zbytu wśród producentów i eksporterów gazu (państwa Bliskiego Wschodu – głównie Katar, Australia, Kanada, Stany Zjednoczone). Obserwowany dotychczas ograniczony postęp w realizacji rosyjskich projektów LNG wynika z kluczowego problemu rosyjskiego sektora gazowego, jakim jest dominująca pozycja Gazpromu na rynku wewnętrznym oraz gwarantowany ustawowo jego monopol eksportowy.

Rosyjskie projekty LNG

Rosyjski rynek produkcji gazu skroplonego jest – w porównaniu z innymi państwami producentami – stosunkowo słabo rozwinięty. Obecnie (od 18 lutego 2009 roku) LNG produkowany jest jedynie na półwyspie Sachalin na rosyjskim Dalekim Wschodzie (w ramach tzw. projektu Sachalin-2 sfinansowanego głównie ze środków partnerów zagranicznych). Wielkość produkcji wynosi ok. 10 mln ton rocznie (w 2012 roku 10,46 mln ton, czyli ok. 14,65 mld m³), co stanowi ok. 5% światowej produkcji LNG.

W ostatnich latach w Rosji zainicjowano nowe projekty mające służyć wydobyciu gazu i produkcji LNG: Jamał LNG (80% akcji – Novatek OAO, 20% akcji – francuski koncern Total), spółka powołana dla eksploatacji złoża Południowo-Tambejskiego (Półwysep Jamalski); w czerwcu ub.r. podpisano w Petersburgu rosyjsko-japońskie memorandum przewidujące wybudowanie terminalu LNG we Władywostoku. We wstępnej fazie przygotowawczej (studium wykonalności) znajduje się projekt Peczora LNG, zakładający zagospodarowanie dwóch złóż Kumzińskiego i Korowińskiego (Republika Komi). W sferze planów znajduje się projekt budowy terminalu nad Morzem Czarnym, a także – w przypadku potwierdzenia istnienia złóż gazowych – na Czukotce i Kamczatce.

Najnowsze porozumienie Nowateku i Gazpromu jest konkretyzacją założeń współpracy ustalonych w memorandum podpisanym przez te firmy w kwietniu ub.r. Z niewielu ujawnionych do tej pory informacji wynika, że zmianie uległa koncepcja dotycząca struktury

wspólnego przedsięwzięcia. Pierwotnie planowano wspólne utworzenie dwóch odrębnych przedsiębiorstw: pierwszego do eksploatacji złóż tambejskich należących do Gazpromu (Półwysep Jamalski) oraz drugiego do eksploatacji nowatekowskiego złoża na Półwyspie Gydańskim. Obecnie planowane jest utworzenie jednego wspólnego przedsiębiorstwa do eksploatacji wspomnianych wyżej złóż. Konsekwencją tej zmiany będzie konieczność ustalenia nowego parytetu udziałów między Nowatekiem a Gazpromem (co ma nastąpić do 1 sierpnia br.).

Główne problemy w realizacji projektów

Projekty LNG w Rosji mają polityczne wsparcie ze strony władz; m.in. prezydent Władimir Putin w listopadzie ub.r. polecił kierownictwu Novatek OAO i Gazpromu porozumieć się w kwestii zawierania kontraktów na eksport LNG z Półwyspu Jamalskiego. Władze podejmują szereg działań stymulujących, m.in. przyznanie projektowi Jamał LNG zwolnienia z podatku od wydobycia paliw kopalnych i gazu (NDPI) w stosunku do gazu przerabianego na LNG, dopóki produkcja nie przekroczy 250 mld m³, oraz zwolnienia z cła eksportowego; jednak postęp w zakresie realizacji projektów LNG nie jest znaczący. Główną przyczyną takiego stanu rzeczy jest faktyczne i prawne uprzywilejowanie Gazpromu na rosyjskim rynku gazowym. Gazprom dąży do zachowania obecnej pozycji, w szczególności do utrzymania gwarantowanego ustawowo monopolu eksportowego w sektorze gazowym. Jednocześnie Gazprom chciałby realizować projekty LNG we współpracy z partnerami, w tym zagranicznymi, przerzucając na nich część kosztów. Uprzywilejowanie państwowego koncernu sprawia, że podmiotom niezależnym trudno jest pozyskiwać do współpracy atrakcyjnych partnerów zagranicznych, których środki i technologie są niezbędne do realizacji własnych, kosztownych projektów związanych z produkcją LNG. W ostatnich miesiącach można więc zaobserwować intensywne działania lobbingsowe prowadzone przez Novatek OAO, których celem jest doprowadzenie do zniesienia wyłączności Gazpromu na eksport gazu LNG. Działania te uzyskały poparcie kilku ministerstw (energetyki, ochrony środowiska i gospodarki), a także Federalnej Służby Antymonopolowej, co stwarza pewną szansę na postulowaną zmianę prawa. Ostateczne rozstrzygnięcie będzie jednak wymagać decyzji politycznej, której podjęcie nie będzie łatwe ze względu na bliskie związki towarzysko-biznesowe łączące Władimira Putina z toczącymi spór Gazpromem (prezesem jest przyjaciel prezydenta Aleksiej Miller) i Novatek OAO (jego współwłaścicielem jest kolejny przyjaciel Putina, Giennadij Timczenko).

Perspektywy eksportu rosyjskiego LNG na rynki azjatyckie

Produkcja LNG z rosyjskich złóż (przede wszystkim jamalskich) ma być przeznaczona głównie na perspektywiczne rynki azjatyckie, w szczególności do Chin, Japonii, Indii, Korei Południowej czy Tajwanu. Dotychczasowe prognozy wskazują, że do 2025 roku nastąpi znaczący wzrost zapotrzebowania na gaz w tym regionie (do 600–800 mld m³ rocznie), z czego na LNG przypadać będzie prawie 50%.

Rosyjska obecność na zagranicznych rynkach LNG nie jest jak na razie znacząca. W 2012 roku eksport gazu skroplonego z terminalu na Sachalinie wyniósł ok. 14,65 mld m³. Rosyjski LNG kierowany jest głównie do Japonii (60%), a także Chin, Indii, Korei Południowej i

Tajwanu. Rosyjski eksport LNG miałby się znacząco zwiększyć dzięki produkcji surowca ze złóż jamalskich (w ramach wspólnych projektów Gazpromu i Novatek OAO przewiduje się produkcję ok. 20 mln ton LNG rocznie, czyli ok. 28 mld m³, a ramach Jamał LNG – ok. 16,5 mln ton, czyli ok. 23,1 mld m³). Koszt realizacji wspólnego przedsięwzięcia Gazpromu i Novatek OAO to ok. 18–20 mld USD, natomiast Jamał LNG – ok. 15–20 mld USD; początek produkcji planowany jest w obu przypadkach na 2016 rok. Wolne tempo realizacji projektów uniemożliwia jednak Gazpromowi zawieranie nowych kontraktów na dostawy gazu skroplonego. Wyjątkiem jest 20-letni kontrakt gazowy zawarty 1 października 2012 roku przez Gazprom Marketing and Trading (spółka zależna Gazpromu) z indyjskim koncernem Gail India, przewidujący dostawy 2,5 mln ton LNG rocznie nie wcześniej niż w latach 2018–2019. Ewentualne opóźnienia w realizacji projektów mogą skutkować tym, że Rosja utraci szansę zbudowania znaczącej pozycji na rynku azjatyckim kosztem bardziej aktywnych konkurentów (Katar, Australia, Stany Zjednoczone), mających już obecnie znacznie szersze możliwości ekspansji.

Istotnym wyzwaniem jest również kwestia rentowności rosyjskiego eksportu. Specyfiką azjatyckiego rynku LNG jest duże zróżnicowanie cen surowca. Ewentualny wysoki koszt transportu rosyjskiego LNG wpłynąłby na podwyższenie ceny (nie jest przesądzone, jaką trasą rosyjski gaz ze złóż jamalskich i gydańskich miałby być transportowany, choć pierwsze próbne rejsy gazpromowskich tankowców wskazują, że najbardziej prawdopodobna jest tzw. trasa północna). Może to oznaczać mniejszą konkurencyjność w stosunku do gazu przesyłanego z Australii czy Indonezji (długość szlaku transportu gazu LNG ma bowiem istotny wpływ na wysokość ceny surowca). Zdobycie pozycji na mającym strategiczne znaczenie rynku azjatyckim może więc okazać się bardzo kosztowne, a niewykłuczone, że i niezbyt opłacalne ekonomicznie.

Aneks

Prognozy zapotrzebowania na gaz w kluczowych państwach azjatyckich (w mld m³)

	Chiny		Indie		Japonia*		Korea Południowa*		Tajwan*	
	Ogółem	LNG	Ogółem	LNG	Ogółem	LNG	Ogółem	LNG	Ogółem	LNG
2015	180–260	17,5–60	80–90	10–20	115–130	115–130	55–60	55–60	17,5–20	17
2025	270–440	35–130	120–140	30	140	140	60–80	60–80	22,5–30	22

* Nieznaczną produkcję własną, oznaczającą praktycznie całkowitą zależność od importu

Oprac. własne na podstawie danych Oxford Institute for Energy Studies

Mapa

Terminale LNG w Rosji

